ולא אם הקדה עד שיהא בו כ' קבין לזה וכו' קבין לזה "פסיקא"-משמע מחוסר ממנה המוקדם מן המרובה: **מי אמר ליה "אלין מלרנהא"**. מלר מזרח ארעא דמינה פלגא מלר מערב פלוני וכן הולך וחוסב כל המלרים והלכך האי "אלין מלרנהא" יתור לשון הוא לייפות כתו ולקמן בשמעתין נמי חזינא יתור לשון טובא לייפות כתו וה"ק אביי לעיל מאי שנא הכי ומאי שנא הכי הלא אין חילוק בין פלגא לפסיקא אלא זימנין אמרינן בתרוייהו פלגא בין פלגא בין פסיקא היכא דאמר "אלין מלרנהא" זימנין (ה) תשעה קבין היכא דלא אמר "אלין מלרנהא": **פשיטא**. שכיב מרע או כל המחלק נכסיו על פיו שאמר פלוני יחלוק בנכסי, פלגא שקיל: **תנו חלק לפלוני בנכסי מכו**. מי אמרינן האי "חלק"-לשון חלוקה הוא ופלגא קשקיל -אי- 'חלק הראוי ליחן' קאמר וכדעת ב"ד תנוי הדבר לשער בכמה הוי חלק הראוי ליחן ולא"ג דתניא בתוספתא (פרק ז) דהך בבא האומר "תנו חלק לפלוני בנכסיי" יירש עם הבנים, אי כבי אמיר דאית עליה דסומכוס אי נמי דלא אית עליה דסומכוס אי נמי דלא אית עליה דסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין וקיימא לן כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין דסתם לן תנא סותיה בפרק שור שנגח (ארבעה ובפרק שור שנגח) את הפרה (נ"ק דף מו.): **בבור**. שלו מים מכוסים ואינם דמוקמי לה בבור של יין ולא נהירא: **סומכוס אומר אין פחות מרביע**. סומכוס לטעמיה דאמר בפרק שור שנגח את הפרה אבי מזק לפרה ורביע אולד ומוקמינן לה בגמרא אליבא דסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין והכא מספקינן ליה אי פלגא קאמר אי חלק בעלמא משהו קאמר כגון רביעית הלוג הלכך אין לו למקבל מתנה מן הבור פחות מרביע (ב) (שמא) יותר משום דאלו אותן הם מספקא לן בהאי אותן הם נתן לו פלגא או לא כלום היה לו ליטול (ג) (מחליף) של פלגא דהייט רביע הבור משום ממון המוטל בספק חולקין דהא פלגא נמי מוטלת בספק אם יהבה ליה או לא הלכך יטול חציה של פלגא דהייט רביע וכ"ש דאם אמר פלגא או רביעית הלוג דלא יטול פחות מרביע ורביע חנגלל פירש דאזדא סומכוס לטעמיה וכל הך שיעורי דלקמן לחבית לקדירה לטפיח בקיאין היו בשיעורין הללו כמה לריך לכל אחד ופלגא דהוא שיעורא קמחיי סומכוס ליתן משום דממון המוטל בספק חולקין: **לחבית אין פחות משמונה**. כלומר אם אמר תנו חלק לפלוני בבור לחבית כדי למלאות חבית דהייטו להשקאת בהמותיו ולא להשקות שדותיו (ד): **אין פחות משמונה**. בבור מתני' הבור לריך לחבית וכי קאמר "חלק" דלמא פלגא דחבית קאמר דהייטו רביע הבור אי משהו קאמר הלכך יש לו אי רביע דהייטו אחד משמונה ובשיטה זו יש לפרש כולם: **לקדירה**. תנו חלק לפלוני בבור לתקן מאכלו: **אין פחות מי"ב**. דהייטו רביע שיעור הראוי לקדירה משום דלמא פלגא קאמר וממון המוטל בספק חולקין: **לטפיח**. כלי קטן לשתות בו בני אדם והאי שיעורא זעיר מכולהו והלכך גבי "תנו חלק לפלוני בנכסי" יטול רביע דלמא פלגא קאמר או דלמא שוה פרוטה קאמר וממון המוטל בספק חולקין ואית דמפרשי כל הך שיעורי לפי אומד הדעת אין פחות מרביע דסתם עותן דעתו לרביע אין פחות משמונה דהכי הוי שיעור למלוי חבית להשקאת בהמות זכן כולם ולא נהירא לי: **כן לוי אמר**. אורחא דמילתא נקט דדרך בן לוי המוכר שדות לישראל להתנות כך משום דלא מוזיל גביה משום האי תנאי מידי דזה הנה זה אינו חסר דבלאו הכי הוה יהיב האי לוקח להאי מעשר או לו לאחר דהא אין לו בו אלא טובת הנאה והוא הדין לישראל המוכר שהוא לחבירו ואמר לו על מנת שהמעשר שלי הוא שאר לה דהא השתא נמי יש לו בו טובת הנאה זו: **מעשר ראשון שלו**. וכדמפרש לקמן דביון דאין אדם קונה דבר שלא בא לעולם נמי כולם ולא אפילו אם מכרה הלוקח לאחר דזכותו של לוי אינו יכול למכור לאחר והכי מוכח לקמן: **יתן לבניו אחריו**. אבל אם לא פירש כן אינו מוריש בדבר זה זכותו לבניו דכיון דמשום יתור לשון הוא דאמרינן לקמן דשייר מקום מעשר די לו אי אהכי יתורא למאי שפירש דהייטו לעולמו: **אין לו עליו כלום**. דמשמכרה לאחר פקע ליה מקום המעשר שייר לעולמו וכשחזר ולקחה מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שבאה לידו דכי היכי דהוה לוקח שני זכה אפילו במקום מעשר הוא הדין לזה הלוקח ראשון הבא מכחו: **אמאי**. מעשר ראשון שלו הא אין אדם מקנה כו' (כרבן דר"מ) מעשר זה עדיין עתיד ליזרע התבואה שילאה ממנו אף ליחרם השדה אחלה: **כיון דאמר ליה ע"מ כו'**. כלומר כיון דעל תנאי מכר רולה הוא שיתקיים התנאי דאין אדם מתנה על חצי ולדעת כן מכר שיקנה המעשר והלכך שייר כידו קרקע הראוי ליגדל בה המעשר וכמו שאמר לו שדה שלי אני מוכר לך לאחריות ע"מ שתטול כו' אלקים ואני אטול אלף עשירי ויש ספרים דגרסי' בהו בהדיא כיון דא"ל ע"מ שמעשר ראשון שלי כו' ואית דמפרשים דייתור לשון דע"מ קא דייק מכר דקל ואמר לו תון מפירותיו דשייר מקום פירותיו וה"ג אם אמר תון מן המעשר שייר מקום מעשר הלכך לוקח בלשון דע"מ קא דייק כיון דמתני והתנאי אינו מועיל אלא ע"י שיור אמרינן דשייר מקום: **אמר ר"ל זאת אומרת**. בריתא זו דלמסיגין דכל תנאי אינו אלא מעלה ולא מוריד אא"כ שייר אמרינן שיורי שייר מקום לעולמו פורתא, מינה שמעינן דהמוכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ שהדיוטא העליונה שלי" הדיוטא העליונה שלו הוא גג שיש לו מעקה גבוה י' דאמרינן במתניתין דאינו מכור עם הבית' ותנאי זה אינו מועיל דבלאו הכי נמי הרי הוא של מוכר כדתנינן בתוספתא ולא את הגג כו' ולא היה לריך להתנות הלכך דיוטא העליונה שלו להוצאת זיזין כנגד רשותו של לוקח כדמפרש ואזיל הא הדין אם אמר לו "חון מדיוטא עליונה" דשייר מקום בחלאת זיזין ואליבא דרב זביד כדאמרינן בפרק מי שמת: למאי

אין פחות מרביע. דמספקא לן אי רולה לומר חצי או כל שהוא ואי"ל ומה מתנה היא דכל שהוא וי"ל דנותן רביעית הלוג או יותר אבל הגמרא איכא מוקמי להזכיר זה פסק רבינו שמואל (ה) בשמעתין דכל דאלים גבר דהלכה כסומכוס וגרלה דאין הלכה כסומכוס כמו שפירשתי בחוקת הבתים (לעיל דף לה. ד"ה ומאי): **על** מנת שמעשר ראשון שלי כו'. הכא לא הוי כמו כהן המסייע בבית הגרנות (קדושין ו:) דקאמר מקום המעשר שיורי שייר והוי מעשר שלו לגמרי אלא שמכר לו כח זה שיוכל לעשר על חלקו:

ואמאי והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. [לא] הוה מלי לשנויי ר"מ היא דכי אמר ר"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו שהדקל בעולם והפירות גדלים מאליהן אבל הכא מי יימר דחרש וזרע ליה ואפילו חרש וזרע שמא לא תגדל התבואה כדאמרינן בפרק האומר בקדושין (דף סב:) אמר רבה לא אמר ר"א בן יעקב אלא בשחת שכבר גדלו הזרעים קנה אבל אבל אגם שהן עדיין קטנים לא *(ורבא) אמר אפי' באגם מ"מ תרוייהו מודו דהיכא דאין ניכרים כלל ולא יצאו חוץ לקרקע דלא קני ורבינו יצחק פירש דלא מלי מוקי להכי' מאיר דאפילו ר"מ מודה דכל דבר שאינו בעולם דלא קנה כדאמרינן פרק קמא דגיטין (דף יג:) והכא קתני ואם אמר לי ולבניי מת יתן לבניו ואין נראה לר"י טעם זה דשמא לבניו שהן בעולם קאמר: **על** מנת שדיוטא עליונה שלי כו'. שאם רולה להוליא זיזין מוליא פי' הקונטרס להוליא זיזין לאחר וקשה לר"ת הא לא חיישי הכא במכירת האחר אלא במכירת בית והמוכר בית לא מכר אחר ומפרש ר"ת להוליא בה זיזין אם הוא בונה בין בחצר נרולה להניח על גבי דיוטא את הזיזין מניח אע"פ שמכניס את הכותל: שאם

אלא היא דאמר רב יימר בר שלמיה "לדידי מפרשא לי מניה דאביי בין 'מצר ארעא דמינה פלגא' ובין 'מצר ארעא דמינה פסיקא' א"ל "אלין מצרנהא"=פלגא, לא א"ל "אלין מצרנהא"=תשעה קבין: פשיטא אמר "יחלוק פלוני בנכסי"=פלגא, "תנו חלק לפלוני בנכסי" מאי? אמר רבינא בר קיסי תא שמע דתניא *"האומר "תנו חלק לפלוני" בבור" סומכוס אומר אין פחות מרביע, לחבית, אין פחות משמונה, לקדרה, אין פחות מי"ב, לטפיח אין פחות מששה עשר. תנו רבנן בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו "על מנת שמעשר ראשון שלי" מעשר ראשון שלו, ואם אמר "לי ולבניי"-מת, יתן לבניו, ואם אמר לו "כל זמן שהשדה זו בידך" מכרה וחזר ולקחה אין לו עליו כלום. אמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם? כיון דאמר ליה "על מנת שמעשר ראשון שלי" שיורי שייר למקום מעשר. אמר ריש לקיש "זאת אומרת המוכר בית לחבירו ואמר לו "על מנת שדיוטא העליונה שלי" דיוטא העליונה שלו למאי

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פכ"ח מהל' מכירה הל' כב סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' ריט סעיף ו:

יח ב ג מיי' פי"ח מהל' זכייה ומתנה הל' ז ופי' בהסגות ומ"מ סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף כד:

יט ד מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף כה:

כ ה מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה יט:

כא ו מיי' פכ"ב מהל' מכירה הל' ח סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' רט סעיף ד:

כב ז מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה יט:

כג ח מיי' פכ"ב מהל' מכירה הל' עז סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' ריד סעיף ח:

[שם ליתא רנ יוסף]

נוסח אחר מאחרונים [ל הלוקח "תנו חלק לבנו בנכסי"]

נוסח אחר נתן לאחר לי שאר שדה לבני לאחר ואחר שמעתי שאחר לאחר אינו - מעשר ראשון אינו - ניכר אבל תנא אי תנא שאחר ראשון אינו מקום בחה שדה אחר

רבינו גרשום

בין א"ל מצר ארעא דמינה פסיקא ובין א"ל מצר ארעא דמינה פלגא. משמע חד לישנא וקנה כל חלקו הראוי וייחד לו מצרים אבל לחיבה דלא פירש לו מצרנים בין אמר ליה ארעא דמינה פלגא ובין אמר ליה ארעא דמינה פסיקא הראוי ולא פירש לן שאר מצרנים לא קנה אלא מ' קבין שיעור שדה לחור דאידי ואידי חדא לישנא הוא: הא פשיטא לי. אם אמר חד שכיב מרע יחלוק פלוני בנכסי דאי פלגא אהבי' ליה. אבל אי אמר בהאי לישנא תנו חלק לפלוני בנכסי מרי. כמה יהבי' ליה: ת"ש האומר תנו חלק לפלוני בבור. באריתא דדלאי שלו: אין נותנין לו פחות מרביע שבו. משום דלהשקות שדותיו קאמר ליה הכי ושיעורו חכמים דברביע די לו. הכי נמי בכולה נכסי יהבי' ליה רביע כי אמר תנו חלק בנכסי. ואם אמר סתם תנו חלק לפלוני בבור בחביות אין לו בה פחות מח' בו. שכך היו רגילין שמלאין חביותיהן מים להסתפק מהנה כל השנה לצורך רחיצת בגדים וכלים: ואם אמר הבו לו בו לקדירה. לבשוק מאכלו: לטפיח. כגון כלי חרס כמו כריא ג) דפתיא שרולין בו מים לשתות לצורך שתיה: על מנת. שמעשר ראשון של שדה זו שלי יהא שלא תתנו ללוי אחר: ואם אמר מעשר ראשון לי ולבני. אירי: אין לו עליו כלום. משום דהתנה עמו כל זמן ששדה זו בידך שלא תוציאנה מתחת ידך אבל אם מכרה אע"ג דחזר ולקחה אין לו עליו כלום. אבל היכא דאמר סתם על מנת שמעשר אני נוטל. אע"ג דמכרה הואיל וחזר ולקחה שלו הוא. והיאך יכול להתנות על מעשר והלא דבר שלא בא לעולם הוא: מקום גדילת המעשר שיורי שייר לפניו. דהשתא לא מקני ליה דבר שלא בא לעולם דהא כבר בא דהמקום של מעשר שייר לעצמו שלא מכרו. ואי בעית אימא דקתני דהיכא דאמר ע"מ לשמעון מלחא היא כגון הכא לענין מעשר דבלאו ע"מ ליה לליקח מעשר כלום אלא שובת הנאה אקנייה ליה המוכר מהני ע"מ דאינו רשאי ליתנו לאחר אלא לו: זאת אומרת המוכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ שדיוטא העליונה. היינו עלייה שעל גבי הבית: ומקשי'

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה אי אמר וכו' חימנין אמרי' תשעה קבין: (ב) ד"ה סומכוס וכו' פחות מרביע ומשהו יותר משום דאינו אם הוא ליטול: (ג) בא"ר היה לו ליטול חציה כל פלגא וכו' משום דממון: (ד) ד"ה לחבית ודי"ה אין הד"ל: (ה) תוס' ד"ה אין וכו' רבינו שמואל דהלכה כסומכוס וכו' נחוקת הבתים בשמעתין דכל דאלים גבר הש"ד:

*[פי' בערוך ערך כור פירוש נכון ומרווח על בריתא ז"ו]

*עיקרי כו' עיקרון דסוגיא דגמרא מתרץ מאסר הבונה לקחיה אמרא אמלא אמאל דבנו בתוספתא

לקמן [סד.] קמת.